

okusa, ko govorimo o ohranjanju teh dragocenih krajinskih prvin. Spet naj bi odkrili plmeniti okus starožitnih sort jabolk in jih znali ponovno ceniti, sicer pa, zakaj ne bi ljubkosti in harmonije teh krajinskih oblik tudi rekreativno vrednotili? Ko pa bodo v prizadevanja za ohranitev teh sestojev vključeni tudi gospodarski ukrepi, bo to dobro tako za ljudi kot za ptice.

*Johann Brandner, Puchstrasse 9, 8430
Leibnitz, Austria*

Ptiči Veržeja in okolice **The birds of Veržej and its vicinity**

A. BIBIČ, F. JANŽEKOVIČ

1. UVOD

Reka Mura je zadnja večja slovenska reka, na kateri še ne stoji (v Sloveniji) nobena hidroelektrarna. Njeni logi zagotavljajo dom mnogim živalskim vrstam, tudi pticam. Že v kratkem pa naj bi na reki Muri zgradili 8 hidroelektrarn, ki bi temeljito spremenile podobo pokrajine in grobo posegle v ekosistem.

Namen članka je predstaviti ornitofavno Veržeja, kraja ob reki Muri, in navezanost ptic na določene biotope ob tej reki. Podobno raziskavo je opravil že GREGORI s sodelavci (1983), zato je zanimiva tudi primerjava.

2. METODE DELA

Ornitofavno Veržeja sva popisovala v okviru Ornitološke skupine Mladinskega raziskovalnega tabora »Mura 86« v času od 26. 6. do 5. 7. 1986, torej na vrhuncu gnezditvene sezone.

Summary

Traditional orchards with long-stemmed trees and grazing grass between them are increasingly giving way to plantation orchards with short-stemmed trees, where grass is being simultaneously cut or even chemically exterminated. The results of an extensive research have shown that birds grossly favour the traditional orchards, for in the plantation orchards they do not have any real chances to take cover, feed, breed and rear their young. At the same time questions concerning the outward appearance of landscape and the quality of life itself arise: wouldn't we like to rediscover the noble flavour of the old sorts of apples and thus save the birds of traditional orchards.

Ptice sva popisovala po biotopih po metodi transektov z označevanjem prisotnosti vrst. Popisovala sva v času od tretje ali sedme ure zjutraj do dvanajste ure in v popoldanskih ter večernih urah. Uporabljala sva daljnogleda povečav 8×30 in 12×40 . Ptice sva tudi lovila in obročkala, pri čemer sta nama pomagala Franc Bračko in Rajko Koražija. Ptice smo lovili s štirimi najlonskimi mrežami velikosti $3,3 \times 12$ m. Ptice smo privabljali s posnetki na magnetofonskem traku. Pozorna pa sva bila tudi na ptičje sledi, izbljuvke, iztrebke in gnezda. S takšnimi metodami sva obdelala približno 2 km širok in 10 km dolg pas ob reki Muri.

3. REZULTATI

Zbrani rezultati so prikazani v razpredelnici. V razpredelnici je navedena vrsta ptice, njen status in biotopi, v katerem je bila opazovana.

STATUS

Ptice sva popisovala samo v gnezditvenem času, zato sva jih razvrstila v tri kategorije:

– negnezdilec: ptica na raziskani lokaliteti ne gnezdi, zadržuje se občasno, tudi spolno nezreli osebki,

– možni gnezdilec: možno je, da ptica na raziskani lokaliteti gnezdi – vrste, pri katerih nisva dobila dovolj trdnih dokazov za gnezdenje, ki pa na širšem geografskem področju (Pomurje) gnezdiijo,

– gnezdilec: ptica na raziskani lokaliteti gnezdi – našla sva gnezdo, speljane mladiče, jajca, jajčne lupine, opazovala sva ptico s hrano v kljunu, ali pa se je vedla tipično gnezditveno (po OAS kode od 6 do 16).

BIOTOPI

Opazovane ptice sva kategorizirala po

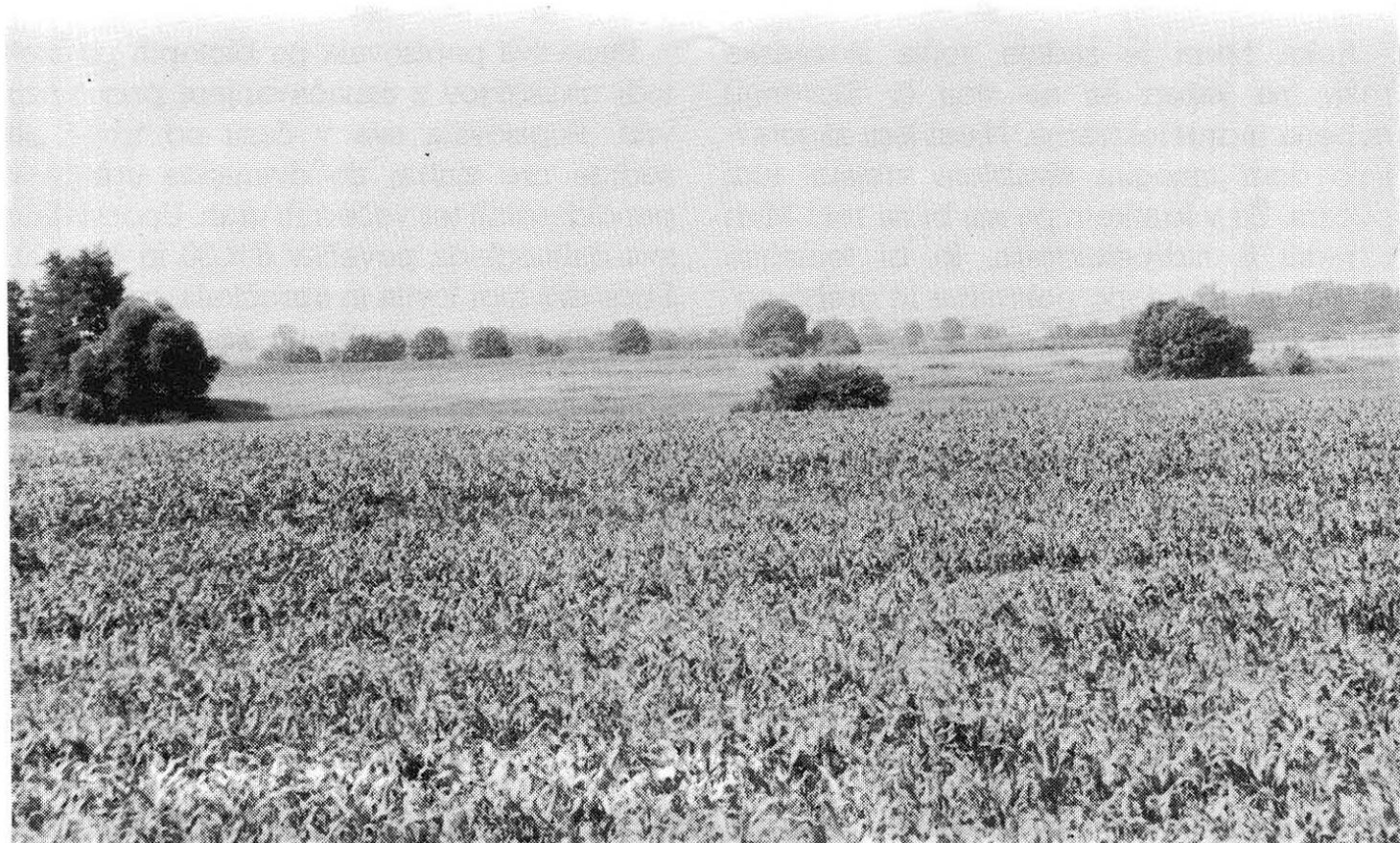
biotopih, v katerih sva jih opazovala. Zaradi časovne omejenosti tabora nisva mogla zbrati dovolj podatkov o gnezdenju ptic v biotopih, zato sva se morala zadovoljiti s podatki o zadrževanju ptic v biotopih. Ptice, ki so letale nad biotopom, pa nanj niso prehrambeno vezane, nisva upoštevala. Primer: siva čaplja *Ardea cinerea* preletava gozd, vendar si v njem ne išče hrane, medtem ko je kragulj *Accipiter gentilis* nanj prehrambeno vezan.

Biotope sva razdelila na štiri kategorije:

Gozd – svetel, mešan gozd, občasno poplavljen, z močno podrastjo (dosti enoletnih rastlin); log in gozdni obronki, močno obraščeni z grmičevjem; loke; gozdne jase in poseke; obraščena, utrjena rečna obrežja.

Agrocenoze – obdelana polja; košeni in nekošeni travniki – meje med polji in travniki so večinoma zarasle s skupinami dreves in grmovjem.

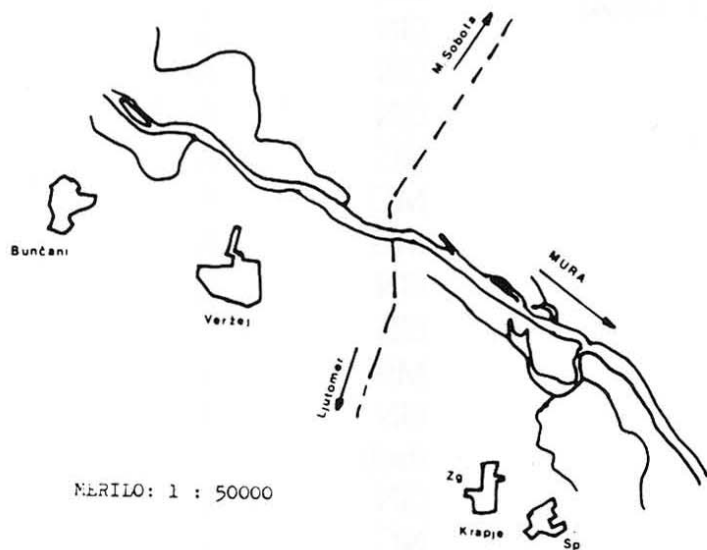
Vode – reka Mura s prodišči; mrtvice z

Agrokulturno področje v okolici Bunčanov
Agricultural area in the vicinity of Bunčani (F. Janžekovič)

okoliškim rastjem; zarasle in nezarasle gramoznice.

Naselja – vasi Veržej, Bunčani, Zgornje in Spodnje Krapje.

Karta obravnavanega področja
Chart of the dealt with area

Z vrstami najbogatejši biotop je gozd, kjer sva zasledila 46 vrst, sledijo agrocenoze z 41 vrstami, v naseljih sva jih zasledila 24, v vodnih biotopih pa 21 vrst.

4. DISKUSIJA

Ugotovila sva 71 taksomov, 69 vrst in 2 rodova, poleg tega sva pri domačinu Francu Kosiju, ki nama je tudi sicer pomagal pri delu, našla nagačenega velikega škurha (*Numenius arquata* najden onemogel v snegu decembra 1983 v bližini Veržeja) in beločelo gos (*Anser albifrons*, ustreljena januarja 1980 v bližini Veržeja).

Potrjujeva ugotovitve GREGORIJA in sodelavcev (1983), da so obmurski logi zelo bogati tako po številu vrst kot tudi po številčnosti samih vrst, enako pa lahko rečeva tudi za polja in travnike. Mnenja sva, da so ujede in sove številnejše, kot to navaja prejšnja raziskava. V primerjavi s prejšnjo raziskavo sva odkrila nekaj novih vrst (na področju Veržeja in Bunčanov 26 novih vrst,

9 vrst pa je novih za celotno dolino reke Mure), predvsem to velja za nepevce. Po količini in vsebini sovjih izbljuvkov kot tudi po številu sov in ujed meniva, da imajo le-te hrane dovolj. Glede na neprijetnosti, ki smo jih imeli v gozdovih s krvopivskimi insekti, in glede na rezultate biološke skupine (ustno poročilo), lahko zatrdiva, da je tudi mnogočlenarjev dovolj. S prehrabnega stališča imajo ptice zdaj še vse možnosti za nemoteno življenje. Misliva, da smo dolžni poskrbeti, da tako tudi ostane!

Obmurski logi bodo pri graditvi hidroelektrarn najbolj prizadeti. Prav v njih pa se zadržuje največ ptic in njihove hrane. Z večjim posegom v ekosistem pa se lahko ravnotežje hitro poruši, kar se bo negativno odražalo tudi na pticah. Zelo verjetno se bo njihovo število drastično zmanjšalo, vrste, ki gnezdiyo izključno v gozdu, pa bodo verjetno izginile.

Med obravnavanimi vrstami ptic pa bi se zadržala pri naslednjih: BELA ŠTORKLJA *Ciconia ciconia*: našli smo eno prazno in eno zasedeno gnezdo s štirimi mladiči. Na obravnavanem področju ni pogosta vrsta. NAVADNA POSTOVKA *Falco tinnunculus*: presenečena sva nad številčnostjo te vrste. Na obravnavanem področju sva zasledila vsaj štiri pare. PREPELICA *Coturnix coturnix*: maloštevilna vrsta, zasledila sva jo le enkrat. MALI DEŽEVNIK *Charadrius dubius*: prijetno sva bila presenečena nad zadrževanjem in gnezdenjem malih deževnikov na poljih sladkorne pese. Očitno se vrsta prilagaja novim biotopom. VELIKI SKOVIK *Otus scops*: najino opazovanje je edini znani podatek o prisotnosti (možnem gnezdenju) te vrste v Pomurju. ČOPASTI ŠKRJANEC *Galerida cristata*: vrsta je v obravnavanem predelu zelo pogosta. Na polju ob železniški postaji sva v dolžini cca. 1 km našla 5 pojočih samcev. POLJSKI ŠKRJANEC *Alauda arvensis*: zanj velja enako kot za prej navedeno vrsto. RJAVI SRAKOPER *Lanius collurio*: označila sva ga kot zelo številno vrsto v vseh biotopih.

IME VRSTE	STATUS	BIOTOP
1. Siva čaplja <i>Ardea cinerea</i>	GN	V
2. Bela štorčija <i>Ciconia ciconia</i>	GN	A, N, G
3. Beločela gos <i>Anser albifrons</i>	meh	
4. Mlakarica <i>Anas platyrhynchos</i>	GN	G
5. Kragulj <i>Accipiter gentilis</i>	GN	G, V
6. Navadna kanja <i>Buteo buteo</i>	GN	A, G
7. Navadna postovka <i>Falco tinnunculus</i>	GN	A, G, N
8. <i>Falco sp.</i>	NG	A
9. Jerebica <i>Perdix perdix</i>	MG	A
10. Prepelica <i>Coturnix coturnix</i>	MG	A
11. Fazan <i>Phasianus colchicus</i>	GN	A
12. Zelenonoga turalica <i>Gallinula chloropus</i>	GN	G, V
13. Črna liska <i>Fulica atra</i>	MG	V
14. Mali deževnik <i>Charadrius dubius</i>	GN	A, V
15. Veliki škurh <i>Numenius arquata</i>	meh	
16. Mali martinec <i>Tringa hypoleucos</i>	GN	V
17. Navadna čigra <i>Sterna hirundo</i>	NG	V
18. Grivar <i>Columba palumbus</i>	GN	A, G, N
19. Turška grlica <i>Streptopelia decaocto</i>	GN	G, N
20. Divja grlica <i>Streptopelia turtur</i>	GN	A
21. Navadna kukavica <i>Cuculus canorus</i>	GN	A, G
22. Pegasta sova <i>Tyto alba</i>	MG	A
23. Veliki skovik <i>Otus scops</i>	MG	N
24. Čuk <i>Athene noctua</i>	MG	N
25. Lesna sova <i>Strix aluco</i>	GN	A
26. Mala uharica <i>Asio otus</i>	MG	A
27. Črni hudournik <i>Apus apus</i>	MG	G, N, V
28. Vodomec <i>Alcedo atthis</i>	MG	V
29. Smrdokavra <i>Upupa epops</i>	GN	A
30. Vijeglavka <i>Jynx torquilla</i>	MG	G
31. Zelena žolna <i>Picus viridis</i>	GN	A, G
32. Veliki detel <i>Dendrocopos major</i>	GN	G
33. Čopasti škrjanec <i>Galerida cristata</i>	GN	A
34. Poljski škrjanec <i>Alauda arvensis</i>	GN	A
35. Kmečka lastovka <i>Hirundo rustica</i>	GN	A, G, N
36. Mestna lastovka <i>Delichon urbica</i>	GN	A, G, N
37. Bela pastirica <i>Motacilla alba</i>	GN	A, G, N
38. Stržek <i>Troglodytes troglodytes</i>	GN	G
39. Taščica <i>Erithacus rubecula</i>	GN	V
40. Šmarnica <i>Phoenicurus ochruros</i>	GN	A, N
41. Prosnik <i>Saxicola torquata</i>	GN	A, G
42. Kos <i>Turdus merula</i>	GN	A, G, N
43. Cikovt <i>Turdus philomelos</i>	GN	G
44. Carar <i>Turdus viscivorus</i>	MG	A, G
45. Močvirska trstnica <i>Acrocephalus palustris</i>	GN	G, V

IME VRSTE	STATUS	BIOTOP
46. Sprična trstnica <i>Acrocephalus scirpaceus</i>	GN	V
47. Siva pesnica <i>Sylvia communis</i>	MG	A
48. Črnoglavka <i>Sylvia atricapilla</i>	GN	A, G, N
49. Vrbja listnica <i>Phylloscopus collybita</i>	GN	A, G
50. Sivi muhar <i>Muscicapa striata</i>	GN	A, G, V
51. <i>Ficedula sp.</i>	MG	G
52. Dolgorepka <i>Aegithalos caudatus</i>	GN	G
53. Močvirska sinica <i>Parus palustris</i>	GN	G
54. Plavček <i>Parus caeruleus</i>	GN	G
55. Velika sinica <i>Parus major</i>	GN	A, G
56. Brglez <i>Sitta europaea</i>	GN	G
57. Kratkoprsti plezavček <i>Certhia brachydactyla</i>	GN	G
58. Plašica <i>Remiz pendulinus</i>	GN	V
59. Kobilar <i>Oriolus oriolus</i>	GN	A, G
60. Rjavi srakoper <i>Lanius collurio</i>	GN	A, G, N
61. Šoja <i>Garrulus glandarius</i>	GN	A, G
62. Sraka <i>Pica pica</i>	GN	GN
63. Kavka <i>Corvus monedula</i>	GN	N
64. Siva vrana <i>Corvus corone cornix</i>	MG	A, G, N
65. Škorec <i>Sturnus vulgaris</i>	GN	A, G, N
66. Domači vrabec <i>Passer domesticus</i>	GN	A, G, N
67. Poljski vrabec <i>Passer montanus</i>	GN	A, G
68. Ščinkavec <i>Fringilla coelebs</i>	GN	A, G, N
69. Grilček <i>Serinus serinus</i>	GN	A, G, N
70. Zelenec <i>Chloris chloris</i>	GN	A, G, N
71. Lišček <i>Carduelis carduelis</i>	GN	A, G, N
72. Dlesk <i>Coccothraustes coccothraustes</i>	GN	G, V
73. Rumeni strnad <i>Emberiza citrinella</i>	GN	A, G, N

Legenda k tabeli:

Status:

NG – negnezdilec, nonbreeder

MG – možni gnezdilec, possible breeder

GN – gnezdilec, breeder

Biotop:

A – agrocenoze, agricultural areas

G – gozd, forest

N – naselja, urban zones

V – vode, waters

SRPIČNA TRSTNICA *Acrocephalus scirpaceus*: speljani mladiči, ki smo jih 3. 7. 86 ujeli skupaj s starši v trstišču pri Bunčanih, so dokaz za gnezditve v teh predelih. KOS *Turdus merula*: ptico, ki jo lahko v mestih srečamo na vsakem koraku, smo opazovali le poredko. KOBILAR *Oriolus oriolus*: njegov »du-du-lio« naju je spremljal na vsakem koraku. RUMENI STRNAD *Emberiza citrinella*: v obravnavanem področju zelo številna vrsta. Številni pojoči rumeni strnadi so naju spremljali na vsakem koraku.

V spisku opazovanih vrst, ki sva jih glede na ustreznost biotopa in na dosedanje podatke pričakovala, pa manjkajo predvsem vrste, ki živijo v grmovju in podrasti (penice, listnice, drevesna cipa). Tudi maloštevilnost detlov in žoln naju je presenetila. Medtem ko pomanjkanje grmovnih vrst pripisujeva predvsem metodam dela (premalo lova z mrežami, pa si majhnega deleža detlov in žoln ne znava razložiti.

5. ZAKLJUČKI

a) Ornitofavno sva popisovala od 29. 6. do 5. 7. 1986, torej na vrhuncu gnezditvene sezone.

b) Na obravnavanem področju sva zasledila 55 gnezdilcev, 14 možnih gnezdilcev, 2 negnezdilca, pri domačinu Francu Kosiju pa sva našla nagačeni še dve novi vrsti.

c) V primerjavi z raziskavo, ki so jo opravili GREGORI in sodelavci (1983), sva odkrila 9 novih vrst v dolini reke Mure, pa tudi za ujede in sove meniva, da so številnejše, kot to navaja prejšnja raziskava.

d) S pticami zelo bogata so agrokulturna področja, kjer sva zasledila 41 vrst.

e) Gozdnati predeli ob reki Muri so s ptičjimi vrstami najbogatejši biotop (46 vrst) na obravnavanem področju. S posegom v ta biotop ne bi spremenili le estetske podobe pokrajine, temveč bi tudi korenito spremenili ornitofavno tega področja.

6. Literatura

GREGORI, J., & sodelavci (1983): Favna ptičev in sesalcev ob Muri, PMS.

GREGORI, J. (1940): Ornitološkim raziskavam v dolini Mure na rob, *Acrocephalus* 19-20: 19.

NOVAK, T. (1986): Mura in električna energija, *Proteus* 48: 243-244.

Summary

Veržej is a village by the Mura River with its characteristic inundated groves, threatened to be destroyed by the planned chain of eight hydro-power plants. The authors separated the entire region according to its habitats (forest, agrocenosis, waters and settlements) and registered, from June 26th to July 5th, 71 bird species. They established that the most frequent birds in this region were Crested Lark (*Galerida cristata*), Skylark (*Alauda arvensis*), Golden Oriole (*Oriolus oriolus*) and Red-backed Shrike (*Lanius collurio*). Surprisingly frequent was Kestrel, and they were surprised by the breeding of Little Ringed Plover (*Charadrius dubius*) in the field of white beet.

Andrej Bibič, Osojnikova 7, 62000 Maribor

Franc Janžekovič, PF, Koroška 160, 62000 Maribor

